

Utgivare

Nationella centret för utbildningsutvärdering NCU

Publikation

Romanikielen asema, opetus ja osaaminen

Författare

Mari Huhtanen & Mika Puukko

Nationella centret för utbildningsutvärdering utvärderade våren 2015 inlärningsresultaten i lärokursen romani som modersmål i årskurs 7–9 i den grundläggande utbildningen. Den nationella utvärderingen genomfördes den 14 april 2015 som en totalundersökning med målet att alla elever i årskurs 7–9 som studerar romani som modersmål skulle delta.

Syftet med utvärderingen var att producera tillförlitlig information om hur målen i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2004) nås, hur kunskapsnivån ser ut i lärokursen romani som modersmål och hur jämlikheten i utbildningen förverkligas. I rapporten behandlas också det romska språkets ställning och undervisningen i romani i den grundläggande utbildningen. Delområdena som utvärderades var språkkännedom, hörförståelse, läsförståelse samt skriftlig och muntlig förmåga.

Det var första gången som inlärningsresultaten i romani utvärderades. Sammanlagt 12 elever från sju skolor deltog i utvärderingen. Elevernas prestationer bedömdes vid Nationella centret för utbildningsutvärdering.

Uppgifterna hade utformats utgående från målen, det centrala innehållet och kriterierna för bedömning som fastställs för lärokursen romani som modersmål i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Målet var att uppgifterna skulle vara varierande både i fråga om uppgiftstyp och svårighetsgrad samt ta hänsyn till elevernas varierande kunskapsnivå i romani. Utvärderingen omfattade olika typer av produktions- och flervalsuppgifter, där eleverna till exempel skulle kombinera och välja mellan olika alternativ.

Utöver uppgiftshelheten som var riktad till eleverna genomfördes även bakgrundsenkäter bland eleverna, lärarna och rektorerna för att samla in information om bland annat attityder och olika faktorer som påverkar inlärningsresultatet, såsom undervisningsarrangemang och undervisningens omfattning. Lärarenkäten genomfördes under ett samarbetsseminarium för lärare i romani som ordnades tillsammans med Utbildningsstyrelsen. I seminariet deltog en stor del av alla lärare som undervisar i romani i den grundläggande utbildningen eller på andra utbildningsstadier.

Alla skolor och utbildningsanordnare som deltog i utvärderingen delgavs hösten 2015 resultat och respons per skola. Skolornas rektorer och lärare i romani fick sålunda information om de egna elevernas resultat och attityder till det romska språket.

Det förekom stora variationer i elevernas kunskapsnivå. En del elever studerade romani första året, medan andra redan hade studerat romani i åtta år. Det veckovisa antalet lektioner i romani varierade också. I vissa fall hade studierna pågått oavbrutet, i andra fall hade det förekommit tillfälliga avbrott.

De bästa eleverna uppnådde en lösningsfrekvens på över 60 % inom alla delområden, de svagaste eleverna blev helt utan poäng inom vissa delområden. I genomsnitt klarade eleverna bäst av uppgifterna som mätte hörförståelse. I två av hörförståelseuppgifterna var lösningsfrekvensen över 60 % men den sista uppgiften var svår för eleverna, i den var lösningsfrekvensen endast 14 %. För delområdet hörförståelse som helhet var lösningsfrekvensen 41 %.

Endast fem elever deltog i de muntliga uppgifterna. I utvärderingen framgick att eleverna under lektionerna i romani endast sällan eller aldrig diskuterar parvis. Muntliga presentationer hålls också sällan och muntliga övningar spelas nästan aldrig in. Eleverna ges också i mycket liten utsträckning muntliga hemuppgifter. Därför var eleverna ovana vid de muntliga uppgifterna.

Praktiskt taget ingen av eleverna deltog i skrivuppgiften. Två av eleverna skrev ett par enstaka ord, så skrivkompetensen gick inte att utvärdera. Delområdet skriftlig förmåga utelämnades av den här anledningen helt och hållet ur utvärderingen. I förhållande till kunskapsmålen i grunderna för läroplanen bedömde lärarna att eleverna sämst klarar av att skriva begripliga och språkligt korrekta texter. Även skriftliga hemuppgifter ges endast i liten utsträckning.

De elever som dagligen talar romani hemma klarade sig inom alla delområden bättre än de elever som talar romani endast då och då. Flickornas och pojkarnas kunskaper varierade; flickorna klarade läs- och hörförståelseuppgifterna bättre, medan pojkarna åter var bättre på språkkännedom och muntlig förmåga. De elever som hade en egen lärobok i romani, eller en lärare som använde en lärobok i romani i undervisningen klarade sig bättre än de andra inom alla delområden.

I delen som mätte attityder utreddes elevernas åsikter om hur nyttigt romani är, om hur gärna de studerar romani och om hur väl de behärskar språket. Eleverna ansåg inte själva att de var särskilt bra på romani och hade i genomsnitt en neutral inställning till nyttan med romani men tyckte å andra sidan mycket om romani som läroämne. Sammanlagt 80 % av eleverna ansåg att det är viktigt att kunna romani och studerar gärna språket.

Utbildningsnivån bland lärarna i romani varierade allt från grundskola till högskoleexamen. Av lärarna upplevde 87 % att de behöver mera utbildning. Det vore således nödvändigt att öka lärartutbildningen och fortbildningsutbudet i romani för att få fram flera behöriga lärare.

Mer än 90 % av lärarna ansåg att det knappa läromedelsutbudet gör det svårt att uppnå goda lärresultat i romani. Det framkom tydligt i utvärderingen att det behövs mera läromedel av olika slag som lämpar sig för olika årskurser.

Romani är i dag ett utrotningshotat språk. Skolundervisningen spelar en viktig roll för språkets revitalisering. Undervisningen i romani för barn och ungdomar borde utvecklas så att allt fler romska barn i den grundläggande utbildningen skulle få undervisning i romani.